

הבוכים ממסלותם נלחמו עם סיקרא'.
 אמר ריש לקיש, סבא ד'נפחא' – טובה דרשתו של רבי יצחק
 המכונה 'נפחא', פדרשתו ד'בר נפחא' – של רבי יוחנן, המכונה 'בר
 נפחא', שהיה אביו נפח.
 הגמרא דורשת את המשך הפסוקים במלחמת אברהם והמלכים:
 נאמר בפסוק וישמע אברם כי נשבה אחיו וירק את חניכיו ילידי
 ביתו שמנה עשר ושלש מאות וירדה עד דן' (בראשית יד יד). אמר רבי
 יוחנן, מדוע רדפם רק עד דן ולא יותר, כיון שבא אותו צדיק עד דן,
 תשש – נחלש כחו, לפי שראה בנבואה את בני בניו שעתידין לעבוד
 עבודה זרה בידו, שנאמר לגבי עגלי הזהב שעשה ירבעם בן נבט
 (לבים א' יב כט) וישם את האחד בבית אל ואת האחד נתן בידן. ואף
 אותו רשע – נבוכדנצר לא נתגבר עד שהגיע לדן, שנאמר (ירמיה ח טו)
 'מן נשמע נחרת סוסיו' – קולות עיטוש סוסי המלחמה, וזהו מחמת
 העגל שהיה ביד לשם עבודה זרה.
 הגמרא להלן מביאה כמה צדיקים שיצאו מבניהם של רשעים,
 ותחילה מקדימה הגמרא מדוע יש לפרסם דברים אלו, ולא
 להצניעם: אמר רבי יודא, אף על גב דשלח (רבי יהודה בן בתירא
 מנצינן) [רבי יהושע בן לוי] שלשה דברים אלו, הנהיר כבודו של
 זקן ששבח תלמידו מחמת אונסו – שחלה, או מחמת דוחק פרנסתו,
 שהרי גם שברי לוחות הברית היו מונחים בארון הברית, והנהירו
 בנוריהו – בשחיטת כל הורידים של העוף, בידעת רבי יהודה
 במסכת חולין (כז). כיון שצוים את העוף כשהוא שלם, ואם לא
 יתחורר את הורידים יש לחשוש שישאר דם צרור בגוף העוף,
 והנהירו כבוד בני עמי הארץ שנעשו תלמידי חכמים, כיון שמהן
 תצא תורה לישראל, וכמו שיובא להלן על כמה מהתנאים, מכל
 מקום כי הא מילתא מודיעין להו – דבר כעין זה, שיובא להלן, אנו
 אומרים לאותם תלמידי חכמים שהם בני עמי הארץ, אף שיש בזה
 חסרון כבוד עבורם, כדי שידעו שזכו לכך משום זכות מועטה
 שהיתה באבותיהם הרשעים, וכדלהלן.
 נאמר בפסוק (ירמיה יב א'): 'צדיק מבית ה' כי ארבי אליו אף משפטים
 אדבר איתו' ויודע אני שתצדק בדבריך, אך אתוונח עמך כדי
 שתודיעני את דרכיך' מדוע דרך רשעים צלחה, שלו כל בוגדי בגד
 וישבו בשלוח הבוגדים ומורדים בה'! נטענתם גם שורשו ילכו גם
 עשו פרי' ויהי הם כנטיעה שהשרישה בארץ ואף עשתה פירות,
 וכוננת הנביא בזה לשאל מדוע הצליחה דרכו של נבוכדנצר
 הרשע והחריב את ירושלים. מאי אהדרי לה – מה השיבו לו מן
 השמים, את האמור בפסוק (שם יט ד) 'כי את רגלים רצתה וילאוד
 ויעם אנשים רצת, ועיניו אורחו' ואיר תתורה את הסוסים, ובאור
 שלום אתה בומת ואיר תעשה בנאון תהיה' ואיר תרוץ כשהידרן
 מתגאה ועולה על גדותיו, ופירוש הפסוק הוא, משל לאדם אחד
 שהתפאר בכחו ואמר, יכול אני לרוץ מרחק גדול של שלש
 פרסאות, לפני הסוסים – במהירות גדולה, שאשיג אפילו את
 הסוסים, ובין בצעי המים – במקום ביצות מים, שהקרקע רכה
 ומטביעה, וקשה לרוץ שם. נודמן לו רגלי אחד – אדם שרץ ברגליו,
 ואותו אדם שהתפאר בכחו רץ לפניו רק שלשה מילין, ובפשה –
 ולא בביצות המים, ואף על פי כן נלחם – התעייף, אמרו לו אותם
 ששמעו את התפארותו, ומה כשרצת לפני רגליך – לא יכולת
 לרוץ יותר משלש מילין, לפני הסוסים שרצים מהר יותר, על אחת
 כמה וכמה שלא תוכל לרוץ. ומה כשרצת רק דרך של שלשת מילין
 כך, שלש פרסאות על אחת כמה וכמה שאינך יכול לרוץ. ומה
 כשרצת בפשה כך, בין בצעי המים על אחת כמה וכמה. והנמשל
 הוא, אף אתה ירמיהו, התבונן בדבר, ומה בשכר איבד פסיעות
 ששלמתי לאותו רשע – נבוכדנצר, שרץ אחר בבויד, כמו שיבואר
 להלן, אתה תמה על גודל השכר שהוא מקבל, שמלך על כל
 העולם והחריב את ירושלים, בשאני משלם שכר לאברהם יצחק
 ויעקב, שרצו לפני פסוסים ולא התעייפו, על אחת כמה וכמה שהיו
 האנשים תמידים על גודל השכר, והיינו דבתיב (ירמיה כג ט) 'לנביאים
 נשבר לפי בקרבי רחפו ונעו כל עצמותי, תיתי באיש שביר ובגבר

ושני נפשך – לך ושנה את עצמך, שלא יכירך. שאלו סנחריב,
 במאי אישני – כיצד אשנה את עצמי. אמר ליה, ויל אייתי לי
 מספרא ואנייד אנא – לך הבא לי מספרים, ואגזוז את שערותיך,
 שלא יכירך. שאלו סנחריב, מדיכא אייתי – מדיכן אביא מספרים.
 אמר ליה, עול להחא ביתא – הכנס לבית זה, שהיה שם, ואייתי –
 והבא מספרים.
 אול – הלך סנחריב לאותו בית, ואשפחניהו (אתו) מלאכי שרת
 ואידמו ליה בגבר – ומצא שם מלאכים שהיו נדמים לו כבני אדם,
 והו קא טהני קשייתא – והיו טוחנים בריחיים גרעיני תמרים. אמר
 להו סנחריב, הבו לי מספרא – תנו לי מספרים. אמרו ליה אותם
 מלאכים שנדמו לו כאנשים, טחון חר גריו דקשייתא – טחון סאה
 אחת של גרעיני תמרים, וניתן לה. טחון חר גריו דקשייתא והיו
 ליה מספרתא – טחון סנחריב סאה זו שאמרו לו, ונתנו לו מספרים.
 בינתיים, עד דאתא – עד שבא סנחריב עם המספרים, איחשך –
 החשיך ליה. אמר ליה אותו מלאך, ויל אייתי נורא – לך והבא אש,
 שהיה לנו אור. אול ואייתי נורא – הלך סנחריב והביא אש. ביהרי
 דקא נפח ליה – בשעה שנפח המלאך בגחלת כדי ללבותה, אתלי
 ביה נורא בריקניה – נתלתה האש בזקנו של סנחריב, ושרפה אותו,
 אול גייה לרישיה (ויריקניה) – הלך אותו מלאך וגזז את שערות
 ראשו. אמרו, היינו דבתיב (ישעיה ח) וגם את תזקן תספה, וזהו
 פירוש הפסוק שהביא רבי אבהו בתחילת דבריו, שם נאמר 'ביום
 ההוא יגלה' בפתר השכינה בעברי נהר כמלך אשר את הראש
 נשאר הרגלים וגם את תזקן תספה, נמלאך ד' גילת לשער ראשו
 של סנחריב, ושרף את זקנו, ויתער השכינה' הוא לשון שכירות,
 כלומר במספרים שנתנו לו לסנחריב כתמורה לשכירותו, ובעברי
 הנהר' היינו ששכרוהו לעשות מלאכה הנעשית בדרך כלל על ידי
 מי הנהר, וזו הסתייגה בריחיים.
 אמר רב פפא, היינו דאמרי אינשי – זהו מה שרגילים בני אדם
 לומר, נריתיה לארמאא שפיר ליה – אם גילחת את שערך של הגוי,
 הוטיב הדבר בעיניו, אייתן ליה נורא – הבער לו אש
 בזקנו, ולא שבעת חובא מיניה – ולא תשבע מלשחוק עליו.
 ממשכה הגמרא בסיפור המעשה של סנחריב: אול אשכח דפא
 מתכותא דנח – הלך סנחריב ומצא נסר אחד שנשאר מתיבת נח,
 אמר על אותו נסר, היינו אלהא דפא – זהו האלהים הגדול ד'שיבחה
 לנה מופתא – שהציל את נח ממי המבול, אמר לאותו נסר,
 שעשאו עבודה זרה, אי אול ההוא נכרא ומצלח – אם אלך
 ואצליח במעשי, מקרב להו לתרין גוהי קמך – אקריב לפניך את
 שני בני שמעון גוהי – שמעו זאת בניו, וקטלוהו – והרגוהו, והיינו
 דבתיב (מלכים ב' יט ט) ויהי הוא מופתתוהו בית נסרוך אלהיו ואדרמלך
 ושראצר בניו הכהו בחרב' וגו', ונסרוך' הוא לשון נסר, וזהו אותו
 נסר מתיבת נח שעשאו סנחריב לאלהיו, וזהו ביאור המשך
 הפסוק, שמשמע שאדרמלך ושראצר בניו הכוהו מחמת
 שהשתחוה לנסרוך אלהיו, והיינו כיון שאמר שיקריבם לפני אותו
 נסר.
 אבב כך שעסקה הגמרא במלאכים, וכן בפסוק (מלכים ב' יט לה) ויהי
 בלילה ההוא ויצא מלאך ה' ויר במחנה אשור מאה שמונים
 וחמשה אלף, דורשת הגמרא פסוק נוסף שהוזכר בו 'לילה' נאמר
 בפסוק (בראשית יט ט) וישמע אברם כי נשבה אחיו וירק את חניכיו
 ילידי ביתו שמנה עשר ושלש מאות וירדה עד דן, ויחלק עליהם
 לילה הוא ועקרו ויבם וגו', ולכאורה היה ראוי להכתב 'ויחלק הוא
 ועבדיו עליהם לילה', אלא אמר רבי יוחנן, אותו מלאך שנודמן לו
 לאברהם אבינו והצילו מארבעת המלכים שנלחמו בו, לילה' שמו,
 שנאמר (איוב א' א) 'ותלילה אמר הויה ביד', ואותו מלאך המוכר
 בפסוק זה, שהוא ממונה על ההריון (בראשית טו), הוא שנודמן לאברהם
 אבינו ונלחם במלכים, ולכן נאמר 'ויחלק עליהם לילה'.
 ורבי יצחק נפחא אמר, כוונת הפסוק 'ויחלק עליהם לילה' הוא
 שיעשה עמו ה' מעשה לילה' – שנלחמו עברו כוכבי הלילה, וכמו
 שנאמר לגבי מלחמת ברק בסיסרא (שופטים ח כ) 'מן שמים נלחמו

39 'אלהים הגדול' וכתביתו ליה לבסוף, אחרי חזקיהו המלך
 40 וירושלים. אמר להם נבוכדנצר, אל תזנו - כך יש לכם
 41 לכתוב, 'שלם לאלהא רבא, שלם לקרתא דירושלם, שלם למלכא
 42 חזקיה'. אמר ליה עבדי המלך לנבוכדנצר בדרך משל 'קיימא
 43 דאנרתא איהו ליהו פרונקא' - אותו אדם שידע והבין לקרוא את
 44 האגרת, הוא יהיה שליח עליה תשובה, וכך אתה שאמרת
 45 שיש לשנות את נוסח המכתב, עשה כן בעצמך. רחש בתריה - רץ
 46 נבוכדנצר אחרי השליח שהלך עם האגרת, בדרהיש - לאחר שרץ
 47 ארבע פסיעות, והיה עדיין השליח חזק מנמו, אתא גבריאל
 48 ואוקמה - בא גבריאל המלאך והעמיד את השליח לפני
 49 נבוכדנצר, שלא יצטרך לרוץ עוד, ועל אותם ארבע פסיעות
 50 שפסע לכבוד ה' קיבל שכר גדול כל כך. ודבר זה אומרים
 51 לתלמידי חכמים שאבותיהם עמי הארץ, שידעו שמה שזכו לכבוד
 52 זה הוא מחמת איזו זכות מועטה שהיתה לאביהם, וכמו שזכה
 53 נבוכדנצר למלוך על כל העולם מחמת זכות מועטה שפסע ארבע
 54 פסיעות לכבוד ה'.
 55 אמר רבי יוחנן, אילמלא (לא) בא גבריאל והעמידו לנבוכדנצר,
 56 אלא היה ממשיך לפסוע פסיעות נוספות לכבוד ה', לא היה תקנה
 57 לשונאיהם של ישראל - כלומר לעם ישראל, כיון שהיתה לו רשות
 58 לכלות את כולם.
 59 הגמרא מבארת את משמעות שמו של מלך בבל. שואלת הגמרא:
 60 מאי בלאדן בן בלאדן? מבארת הגמרא: אמר, בלאדן אביו, מלכא
 61 הוה - היה מלך בבל, ואישתתא אפיא והוה כי דכלא - והשתנו פניו
 62 ונהיו כפי כלב ושוב לא היה ראוי למלוך, הוה יתיב בריה על
 63 מלכותא - והיה בנו יושב על כסא מלכותו, ושמו האמיתי של ה' בן
 64 היה 'מורדך', אך כי הוה בתיב - כשהיה חותם את שמו, הוה בתיב
 65 שמייה ושמייה דאבות בלאדן מלכא - היה כותב את שמו ואת שם
 66 אביו בלאדן המלך, ולא כתב רק 'מורדך בן בלאדן', כיון שזו דרך
 67 כל החותמים להזכיר את שם האב, ולא היה ניכר שכוונתו לכבודו,
 68 אלא כינה את שמו כשם אביו וכתב 'מורדך בלאדן בן בלאדן'.
 69 אומרת הגמרא: היינו דבתיב (מלאכי א' ו') בן יכבד אב ועבד אריו,
 70 בן יכבד אב, הא דאמרו - כמו שמצינו במורדך מלך בבל שכבד
 71 את אביו, 'ועבד אריו' היינו כמעשה שהיה עם נבוכדנצר
 72 ונבוראדן, דבתיב (ירמיה נב י"ג) 'בחודש החמישי בעשר לחודש היא
 73 שנת תשע עשרה [שנה] למלך נבוכדנאצר מלך בבל בא נבוראדן
 74 רב מנחם עמד לפני מלך בבל בירושלם, וישף את בית ה' ואת
 75 בית המלך',

1 עבדו יין מפני ה' ומפני דברי קדשו, כלומר, 'לנביאים', שהם
 2 אברהם יצחק ויעקב, 'נשבר לבי בקרבי', תמחתה מגדול מתן שכרם
 3 לעתיד לבוא.
 4 מבררת הגמרא: הני ארבע פסיעות שפסע נבוכדנצר מאי היא - מה
 5 ענינם, דבתיב (ישעיה ל"א) 'בעת ההיא שלח מורדך בלאדן בן בלאדן
 6 מלך בבל ספרים וגו' ומנחה אל חזקיהו וישמע בן חלף ויחזק',
 7 ומשמע ששלח לו מתנות מחמת שחלה והתחזק. ויש לתמוה, האם
 8 משהו 'כי חלה חזקיהו ויחזק' זהו טעם לכך ששרר היה ספרים
 9 ומנחה? משיבה הגמרא: (אין) - אכן, זהו טעם, כמבואר בפסוק
 10 לגבי חזקיה (ד"ה י"ב לב לא) 'במליצי שרי בבל המשלחים עליו לדרוש
 11 (את) המופת אשר היה בארץ', דאמר רבי יוחנן, אותו היום שמת
 12 בו אחז מלך יהודה, אביו של חזקיה, שהיה מלך רשע, שתי שעות
 13 היה - קיצרו הקדוש ברוך הוא ונטל ממנו עשר שעות, ונשארו בו
 14 רק שתי שעות, כדי שלא יהיה פנאי להספידו ולקבורו, וכי -
 15 וכאשר חלה חזקיהו ויאתרפא - והתרפא, אהדרינהו קודשא בריך
 16 הוא להנה עשר שעי ינהלה - השיב הקדוש ברוך הוא ליום את
 17 אותם עשר שעות שניטלו ממנו, דבתיב (ישעיה לח ח') 'הנני משיב את
 18 צל המעלות אשר ירדה במעלות אחז בשמש אחרנית עשר מעלות
 19 ותשב השמש עשר מעלות במעלות אשר ירדה', כלומר, שאותם
 20 עשר מעלות שירדה השמש במהירות בימי אחז, שנחסרו עשר
 21 שעות, ישובו עתה בזמן רפואתו של חזקיה, והתארך היום בעשר
 22 שעות נוספות, וזהו זה מופת שנתן הקדוש ברוך הוא לחזקיהו
 23 המלך כסימן לכן שיתרפא ממחלתו.
 24 באותו זמן אמר להם מורדך בלאדן בן בלאדן מלך בבל לעבדיו,
 25 מאי האי - מהו דבר זה, שחזרה השמש לאחוריה עשר מעלות.
 26 אמרו ליה עבדיו, חזקיהו מלך יהודה חלש ואתרפא - נחלש
 27 והתרפא, ונעשה לו נס זה שחזרה השמש אחורנית. אמר המלך
 28 לעבדיו, איפא גברא כי האי, ולא בעינא לשיורי ליה שלמא - וכי
 29 יש בעולם אדם גדול כזה, שנעשה לו נס כזה, ואני לא אשלח לו
 30 שיתלם שלום. כתבו ליה - כיתבו לחזקיה אגרת בלשון זו, 'שלמא
 31 למלכא חזקיה, שלם לקרתא דירושלם, שלם לאלהא רבא' - שלום
 32 למלך חזקיה, שלום לעיר ירושלים, שלום לאלהים הגדול. נבוכד
 33 נאצר, ספריה דבלאדן הוה - היה באותה עת סופרו של בלאדן מלך
 34 בבל, והוא שעתא לא הוה התם - ובאותה שעה שנכתבה האגרת
 35 לחזקיה לא היה נבוכדנצר באותו מקום, כי אתא - כשבא לשם
 36 נבוכדנצר, אמר להו, היכי כתביתו - איזה נוסח כתבתם לחזקיה,
 37 אמרו ליה, הכי כתבנו - כך כתבנו, כמו שהובא לעיל. אמר להו
 38 נבוכדנצר, קריתו ליה 'אלהא רבא' - אתם עצמכם מכנים אותו

במסורות של ברזל. אמרו ליה, האי – דם זה, של בהן ונביא הוא, 60
והוא זכריה, דאיינא ליה לישאל, בחורבנא דירושלם – שהתנבא 61
לישראל על חורבן ירושלים, וקטלואו – והרגוהו ישראל, ומחמת 62
כן הוא רותח. 63
אמר להו נבחראדן, אנא מפיסנא ליה – אני אפיס את זכריה 64
ואשקיש את רתיחת דמו. אייתי רבנן קטיל עילוי – הביא תלמיד 65
חכמים והרג על גבי דמו, ולא נח הדם. אייתי דרדנן דבי רב קטיל 66
עילוי – הביא תינוקות של בית רבן, והרגם על גבי דמו, ולא נח. 67
אייתי פרחי כהונה – הביא כהנים צעירים וקטיל עילוי, ולא נח, 68
וכך היה הורג והולך עד די קטיל עילוי תשעין וארבעה ריבוא – עד 69
שהרג בהם תשע מאות וארבעים אלף בני אדם, ועדיין לא נח 70
הדם. קרב לנביא – התקרב נבחראדן לדמו של זכריה, ואמר, 71
'זכרתי, וזכרתי, טובים שפנתו איפדתיים, ניתח לך דאיקטלינחו לכולהו' 72
– כבר הרגתי את הטובים שבהם כדי להשקיש את רתיחת דמך, 73
האם רצונך שאהרג את כולם. מנח כשומר כן נח הדם. הררה 74
נבחראדן תשובה פדעתיה וברעתו, וכך אמר, מה הם שלא איבדו 75
אלא נפש אחת של זכריה הנביא, כך היה עונשם, שנהרגו בהם 76
מאות אלפים, והוא נברא – אותו אדם, כלומר, הוא עצמו שאיבד 77
כל כך הרבה נפשות, מה תיחיו עליה – מה יאז בסופו, והרי בודאי 78
יהיה עליו עונש גדול ביותר. צדק – ברח מאותו מקום, שדר 79
פוחיתא לבייתיה – שלח שטר צוואה לביתו ומשפחתו, שבו פירט 80
כיצד ינהגו בנכסיו, ואיתגיייר. 81
הגמרא מביאה שמוט של כמה רשעים שהתגייירו או שיצאו מהם 82
צדיקים: תנו רבנן, נעמן שר צבא מלך ארם בזמן אלישע הנביא 83
(מלכים ב' א'), גר תושב היה, שקיבל על עצמו שלא לעבוד עבודת 84
כוכבים, אך לא קיבל על עצמו שאר מצוות, שנאמר (מלכים ב' ה') 85
'כי לוא יעשה עוד עבדך עלה תובח לאלהים אחרים כי אם לה', 86
נבחר אדן, גר צדק היה, שקיבל על עצמו את כל התורה כולה. 87
מנח בניו של סיפרא שר צבאו של יבין מלך כנען, בזמן השופטים 88
(שופטים ד'), התגייירו ולמדו תורה בירושלים. מנחני של סנחריב, 89
שהשגיח את עשרת השבטים וביקש להחריב את ירושלים ובית 90
המקדש, לימדו תורה ברבים, ומאן נגיהו – מי הם אותם בני בניו 91
של סנחריב, שמעיה ואבטליון שהיו בזמן בית המקדש השני, 92
שמעיה היה נשיא ואבטליון אב בית דין. מנחני בניו של הקן הרשע 93
למדו תורה בבני ברק. ואף מנחני בניו של אותו רשע – של נבוכדנצר 94
ביקש תקדוש ברוך הוא להכניסן תחת כנפי השכינה, אמרו מלאכי 95
השחרת לפני הקדוש ברוך הוא, רבנו של עולם, מי שסנחריב את 96
ביתך, וישרך את היכלך, האם ראוי הוא שתבנים את בניו תחת כנפי 97
השכינה? ה'ינו דבתיים (ירמיה טו) 'רפינו את קבל ולא נדפתה', עולא 98
אמר בביאור הפסוק, 'בבל' האמור כאן זה נבוכדנצר, שביקש ה' 99
לרפא את נבוכדנצר מלך בבל על ידי שיכניס את צאצאיו תחת 100
כנפי השכינה, ולא נרפאה, מחמת קטרוגם של מלאכי השרת. רבי 101
שמואל בר נחמני אמר, 'בבל' האמור כאן שלא נרפאה אלו נהרות 102
בבל, שמיימיהם מרים. ותרנמה – וכוונת הפסוק היא דצינייתא 103
(צדיקתא) דבבלאי – על הדקלים המרים שעומדים על נהרות בבל, 104
כלומר, 105
אף מקום גידול התמרים שהוא בדרך כלל על מים מתוקים, בבבל 106
הוא על מים מרים. 107
הגמרא מביאה מימרא נוספת בענין חורבן ירושלים: אמר עולא, 108
עמון ומואב, 'שיבבי בישוי דירושלם הו – שכנים רעים של ירושלים 109
היו, בין דשמעיהו לנביאי דקא מיתנבאי לחורבנא דירושלם – 110
כששמעו שהנביאים מתנבאים על חורבן ירושלים, שלחו לנבוכדנצר 111
נציג 'פוק ואתא' – צא ממקומך ובא לבאן, להחריב את ירושלים. 112
אמר להם נבוכדנצר, מסתפינא דלא ליעבדו לי דעבדו בקמאי – 113
אני פוחד שלא יעשו לי מן השמים כמו שעשו לראשונים, כסיסרא 114
וסנחריב. שלחו ליה עמון ומואב שאין לו לחשוש, כלשון הפסוק 115
(משלי י טו) 'כי אין האיש בביתו חלף בדרך מרחוק', ואין לשון 'איש' 116
האמור כאן אלא הקדוש ברוך הוא, שנאמר (שמות טו ט) 'ה' איש 117
מלחמה', כלומר עובד ה' את בית המקדש, ואינו שוכן בו. שלח 118

ולבאורה קשה, ומי סליק – וכי עלה נבוכדנצר לירושלים, והכתוב 1
באותו ענין (מלכים ב' כה ו') 'יתפשו את המלך ויגלו אותו אל מלך 2
בבל רבלתה', ואמר רבי אבהו, 'רבלתה' האמורה בפסוק זו 3
אנבוכינא, שהיא בחוץ לארץ (גיטין מד), ואין אמר הפסוק 4
שנבחראדן 'עמד לפני מלך בבל בירושלם', ובביאור הפסוק נחלקו 5
רב חסדא ורב יצחק בר אבדימי, חד אמר, דמות דיוקנא של 6
נבוכדנצר היתה תקוקה לו לנבחראדן על מרפבתו, ובכל זמן היה 7
נדמה לו כאילו הוא לפניו, והרי זה כאילו הוא עומד לפני 8
נבוכדנצר בהיותו בירושלים, וחד אמר, אימה תיתה היתה לו מנח 9
– לנבחראדן מנבוכדנצר, ובכל עת דוקה – נדמה לו כמי שעומד 10
לפניו, וזו כוונת הפסוק 'עמד אדוני', שהיה מכבדו כבוד גדול כל 11
כך. 12
הגמרא מביאה את המעשה שנבחראדן, כיצד כבש את ירושלים 13
והחריב את בית המקדש: אמר רבא, מעין תלת מאה בודנתיא – 14
משא של שלש מאות פרידות, ורנא דפחילא דשליש פפרולא – 15
פטישי ברזל מחודדים, גרונים, שבכוחם לקצוץ ברזל אחר, שדר 16
ליה – שלח לו נבוכדנצר נציג לנבחראדן כדי לשבור את חומות 17
ירושלים ושעריה, וכולהו – את כל אותם גרונים פלעתינהו חד 18
דשא דירושלם – בלע שער אחד משערי ירושלים, כלומר היו 19
הגרונים נשברים על אותו שער, ולא שברוהו, שנאמר (תהלים עד ו') 20
'פתוחיה יחד בכשיל ובילפות תלמוז', כלומר, 'פיתוחיה יחד, על 21
פתח אחד בלבד, 'בכשיל ובילפות תלמוז', היו מכים בכל 22
הגרונים שבידם. בעי למיתר – רצה נבחראדן לחזור בו, כיון 23
שאמר בליבו, מסתפינא דלא ליעבדו בי כי חיבי דעבדו בסנחריב – 24
אני חושש שלא יעשו בי מהשמים כמו שעשו לסנחריב, שנהרגו 25
את כל צבאו. נפקא קלא – יצא קול מהשמים, ואמר, שוור בר שוור 26
– דולג בן דולג, נבחר אדן שוור – דלג במהירות וכבש את 27
ירושלים, דמטא וזמנא דמקדשא חריב ותיכלא מיגלי – כיון שהגיע 28
הזמן שיחרב בית המקדש, וישרף ההיכל, פש ליה חד קנא – נשאר 29
לנבחראדן גרון אחד, אתא מתייה בקופא – בא והכה בשער 30
ירושלים בצד הקהה של הגרון, שאינו מזרז, ואיפתח – ופתח 31
השער, שנאמר (שם עד ה') 'וידע כמביא למעלה בסקד עץ קרדומות', 32
כלומר, יבוא לפני ה' אותו עץ של הקדרום (גרון) שבעק בו את 33
שערי ירושלים, כאילו הובא למעלה לפני כסא הכבוד. 34
ממשיכה הגמרא ומספרת: הנה קטיל ואל – היה נבחראדן הולך 35
והורג בישראל, עד דמטא להיכלא – עד שבא להיכל בית המקדש, 36
ואליק ביה נורא – והדליק בו את האש, כמו שנאמר בהמשך 37
המזמור (שם עד ו') 'שלחו באש מקדשך'. גבה היכלא – הגביה ההיכל 38
את עצמו ובקש לעלות לשמים, דרכו ביה מן שמיא – דרכו עליו 39
מן השמים והורידהו לארץ, שנאמר (איכה א') 'גת דרך ה' לכתולת 40
בת יהודה'. קא ויחא דעתיה – וזה דעתו של נבחראדן והתנאה, 41
נפקא בת קלא ואמרה ליה – יצאה בת קול ואמרה לו, עמא קטילא 42
קטלת – עם הרוג הרגת, היכלא קללא קלית – היכל שרוף שרפת, 43
קימחא טחינא טחינת – קמח טחון טחנת, כלומר, כל מעשיך לא 44
היה בהם ממש, כיון שכבר נגזרה הגזירה והיו ישראל כהרגונים, 45
וההיכל כשרוף, שנאמר (ישעיה מז ב') 'קחי רחים וטחיני קמח גלי צמתך 46
חשפי שובל גלי שוק עברי נהרות', ויש לדייק ש'טחיני חטים' לא 47
נאמר, אלא 'טחיני קמח', כלומר כמו שהטוחן קמח אינו מוסיף 48
כלום, כך נבחראדן לא הוסיף במעשיו כלום, לאחר שנגזרה 49
הגזירה על ישראל ובית המקדש. 50
הוא דמיה דזכרתי דהנה קא רתח – ראה נבחראדן את דמו של 51
זכריה הנביא בעזרה, שלא נבלע בקרקע אלא היה רותח ומבעבע, 52
אמר להו לישראל שהיו שם, מאי נח – מהו דם זה, ומדוע הוא 53
רותח. אמרו ליה, דם וכתמים הוא דאישתפיף – זהו דם קרבתו 54
שנשפך ללא קיום מצוות זריקה, ולכן הוא רותח. אמר להו, אייתי 55
ונאמי אי מדמו – הביאו לי בהמות לשחוט, ואבדוק אם דמם דומה 56
לדם זה. כפי – שחט בהמות, ולא אידמו – ולא היה דמם דומה לדם 57
זה, והבין שהם משקרים. אמר להו, גלו לי מדוע דם זה, ואי לא, 58
סריקנא לבו לבישריכו במסריקא דפרולא – אסרוק את בשרכם 59

1 לְהוֹ נְבוּכַדְנֶצַּר, בְּקָרִיבָא הוּא – אף שאינו בתוך בית המקדש, מכל
 2 מקום בקרבת מקום הוא נמצא, וְאֵתִי – ואני חושש שהוא יבוא.
 3 שְׁלַחוּ לִיָּה את האמור בהמשך הפסוק במשלי 'הֲלֹךְ בְּדֶרֶךְ מַרְחֹק',
 4 ואין לך לחשוש.
 5 שְׁלַח לְהוֹ נְבוּכַדְנֶצַּר, אף אם הלך ה' למקום רחוק, עדיין אית' לְהוֹ
 6 צְדִיקִי דְבָעוּ רַחֲמֵי וּמִיֵּיתוּ לִיָּה – יש לישראל צדיקים, והם יבקשו
 7 רחמים ויחזירוהו לבית המקדש. שְׁלַחוּ לִיָּה את האמור בהמשך
 8 הפסוקים (משלי יב) 'צִרֹר הַכֶּסֶף לָקַח בִּידוֹ, וְאֵין לשון 'כֶּסֶף' האמור
 9 כאן אֶלָּא צְדִיקִים, שנפטרו הצדיקים מן העולם ולא יבקשו רחמים.
 10 מוכיחה הגמרא שלשון 'כסף' הוא כינוי לצדיקים, שְׁנֵאמַר (הושע ג
 11 ב) וְאַפְרָה לִי בַחֲמִשָּׁה עָשָׂר כֶּסֶף וְחֹמֶר שְׁעוּרִים וְלִתְּךָ שְׁעוּרִים,
 12 ופסוק זה מרמז על אהבת ה' לישראל, שפדאם ממצרים 'בַּחֲמִשָּׁה
 13 עָשָׂר' בניסן, ו'כסף' היינו בזכות הצדיקים שנקראו כסף.
 14 שְׁלַח לְהוֹ נְבוּכַדְנֶצַּר, עדיין אני חושש שמא הֲדָרִי רְשִׁיעֵי בְּתִשׁוּבָה
 15 וּבָעוּ רַחֲמֵי וּמִיֵּיתוּ לִיָּה – יחזרו הרשעים בתשובה, ויבקשו רחמים,
 16 ויחזירוהו לבית המקדש. שְׁלַחוּ לִיָּה, בְּכָר קָבַע לָהֶן זְמַן, שלא יחזור
 17 לבית המקדש עד אחרי שבעים שנות גלות בבל, שְׁנֵאמַר בהמשך
 18 הפסוק 'לְיוֹם הַכֶּסֶף יָבֹא (ל)בֵּיתוֹ, וְאֵין לשון 'כֶּסֶף' האמור כאן אֶלָּא
 19 זְמַן, שְׁנֵאמַר (תהלים פא ד) 'תִּקְעוּ בַחֲדָשׁ שׁוֹפָר בַּכֶּסֶף לְיוֹם חַגֵּנוֹ',
 20 ו'בכסה' היינו בזמן קבוע המיועד לכך.
 21 שְׁלַח לְהוֹ נְבוּכַדְנֶצַּר סִיתּוּאָה הוּא וְלֹא מְצִינָא דְאֵתִי מִתְּלַנָּא וּמִמִּטְרָא
 22 – עתה היא תקופת הסתיו, ואיני יכול לבא מחמת השלגים
 23 והגשמים. שְׁלַחוּ לִיָּה, תָּא אֲשִׁינָא דְמוֹרָא – תבא לארץ ישראל דרך

24 תחתית ההרים, וההרים יגינו עליך מהגשמים והשלגים, שְׁנֵאמַר
 25 (ישעיהו טו א) 'שְׁלַחוּ כָר [שליח מהיר] מוֹשֵׁל אֶרֶץ מִסְלַע מְדַבְּרָה אֶל
 26 הַר בַּת צִיּוֹן, כלומר, עמון ומואב שלחו אל מוֹשֵׁל אֶרֶץ, שזהו
 27 נְבוּכַדְנֶצַּר, שיבוא דרך 'סלע מדברה אל הר בת ציון'. שְׁלַח לְהוֹ
 28 נְבוּכַדְנֶצַּר, אֵי אֲתִינָא – אם אכן אבוא לשם, לִית לִי דוּכְתָא דִּיתִיבְנָא
 29 בֵּיה – אין לי מקום לשבת בו סביבות ירושלים להסתתר מהגשמים.
 30 שְׁלַחוּ לִיָּה, מערות הקברות שְׁלָהֶם – של ישראל, מְעוּלִין מְפִלְטִירִין
 31 שְׁלָךְ – משובחים וטובים יותר מארמנותיך, דְּכִתִּיב (ירמיהא יב) 'בָּעֵת
 32 הַהִיא נֹאמַם ה' יוֹצִיאוּ אֶת עֲצָמוֹת מַלְכֵי יְהוּדָה וְאֶת עֲצָמוֹת שָׂרָיו וְאֶת
 33 עֲצָמוֹת הַכֹּהֲנִים וְאֶת עֲצָמוֹת הַנְּבִיאִים וְאֶת עֲצָמוֹת יוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַיִם
 34 מִקְבְּרֵיהֶם, וְשִׁטְחוּם לְשֶׁמֶשׁ וְלַיָּרֵחַ וְלִכָּל צֶבֶא הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר אֵהְיוּ
 35 וְאֲשֶׁר עָבְדוּם וְאֲשֶׁר הָלְכוּ אַחֲרֵיהֶם', ומבואר בפסוק שהתנבא ירמיה
 36 על הוצאת עצמות ישראל מקבריהם, בזמן החורבן, ועשו כן כדי
 37 לפנות מקום לצבאו של נְבוּכַדְנֶצַּר.
 38 אגב כך שהוזכר בדברי עמון ומואב לנְבוּכַדְנֶצַּר שמתו הצדיקים,
 39 מביאה הגמרא מימרות בענין המשיח, בהם מבואר שקודם ביאתו
 40 יתמעטו תלמידי חכמים: אָמַר לִיָּה רַב נַחֲמָן לְרַבִּי יִצְחָק, מִי שְׁמִיעַ
 41 לָךְ – האם ידוע לך אימת אֲתִי – מתי יבוא כָּר נְפִלִי. אָמַר לִיָּה רַבִּי
 42 יִצְחָק, מֶאֵן – מי הוא המכונה 'כָּר נְפִלִי'. אָמַר לִיָּה רַב נַחֲמָן, כָּר נְפִלִי
 43 הוּא כִּינוֹי לְמֹשִׁיחַ. אמר לו רבי יצחק, לְמֹשִׁיחַ כָּר נְפִלִי קָרִית לִיָּה –
 44 וכי אתה מכנה את המשיח 'כָּר נְפִלִי'. אָמַר לִיָּה אֵין – כן, זהו כינויו,
 45 דְּכִתִּיב (עמוס ט יא) 'בַּיּוֹם הַהוּא אֶקִּים